

Dokumentation av miljöuppföljning av Kommunstyrelsens förvaltning i samband med klimat- och stadsmiljönämndens sammanträde den 22 december 2021.

Sammanfattning presentation KSF

Föredragande: Patrik Forshage, biträdande kommundirektör och Helené Hill, samhällsbyggnadsdirektör.

Bakgrunden är KLN:s uppdrag att för kommunens räkning ”leda, samordna och följa upp arbetet med utformning och framtagande av övergripande och strategiska mål och riktlinjer”, samt att, ”ansvara för och följa upp kommunens interna miljöledning” (nämndsreglementet).

Uppföljningen utgår från Miljöprogrammets mål:

1. Växthusgasutsläppen (produktionsperspektivet) ska ha minskat till 1,0 ton/år och invånare år 2030
2. Koldioxidavtrycket ska ha minskat till 4,0 ton/år och invånare år 2030
10. Vid nybyggnation och större ombyggnationer av kommunala lokaler ska ett etablerat miljöcertifieringssystem utifrån ett livscykelperspektiv användas
12. Kommunens fordonssflotta ska vara fossiloberoende 2025
39. Vid ny- och ombyggnation ska ett livscykelperspektiv användas, exempelvis med avseende på klimatpåverkan
41. Belastningen på nedströms liggande vattenområden ska vid exploatering, så långt det är möjligt, inte öka
42. Hänsyn ska tas till risker av förväntade klimatförändringar och höga flöden
43. Förorening av dagvatten ska undvikas
82. Ekologiskt fotavtryck ska minska till 3,5 globala hektar år 2030

Natur- och klimatavdelningens anteckningar

- *Mål 1. Växthusgasutsläppen ska minska*

Trafikstrategin, innehållandes flera styrdokument, styr till stor del arbetet. Stickprovskontroller görs årligen för att följa upp strategin. Speciellt framgångsrikt har kommunens arbete med samordnad varudistribution i Södertörnssamarbetet varit, vilket minskat utsläppen markant.

En mätning vad gäller koldioxidutsläpp ”last-mile” (från transporter kopplat till gemensam varudistribution), d v s en varudistributionskedjas sista etapp, har gjorts för de nio första månaderna 2020 respektive 2021. Den visar att utsläppen minskat med 26%. Sedan 1/1 2021 är mätmetoden uppdaterad. Körsträckorna mäts nu mer detaljerat med GPS. Andelen förnybara bränslen i transporterna är 100%. Under perioden har godsvolymer ökat, vilket påverkar emissionerna i rätt riktning.

- *Mål 2. Koldioxidavtrycket ska minska*

Upphandlingssektionen arbetar aktivt med miljöanpassade upphandlingar. Av de upphandlingar som annonserats hittills under 2021 är det 31%, kopplat till fordon och drivmedel, som haft krav för att minska koldioxidutsläppen.

Sedan hösten 2020 arbetar upphandlingssektionen med att utveckla arbetssättet med att göra hållbara ställningstaganden vid inköp. Det innebär konkret att man tagit fram mallar för kravformulering och uppföljningsmetoder för transporter, fordon och drivmedelanvändning.

För att få fler invånare att resa hållbart arbetar nämnden med att:

- Planera bostäder i kollektivtrafiknära lägen
- Bygga ut gång och cykelvägar via cykelplanen och Sverigeförhandlingen
- Mobility management-åtgärder

- *Mål 81. Minskat ekologiskt fotavtryck*

Arbetat med mål 81 är i stora drag samma som för mål 1 och 2, dvs planera och bygga smart och hållbart.

Internt inom förvaltningen arbetar man med att skapa bättre förutsättningar för digitala möten, vilket kan minska resandet. Man har infört så kallad ”follow me print”-funktion på skrivarna, vilket sparar mycket papper.

- *Mål 12. Fossiloberoende fordonsflotta*

I augusti 2021 var andelen fordon med förnyelsebara drivmedel i kommunens totala fordonsflotta 32,5%. Totalt har kommunen 126 verksamhetsfordon. Under våren 2021 återupptogs arbetet med att avsluta äldre bilar och utbyte av fossilt drivna fordon mot fossilbränsleoberoende, vilket haft lägre prioritet på grund av pandemin.

En aktivitet i KSF AP 2021 har varit att ”ta fram en samlad förvaltningsövergripande plan för utfasning av fossila fordon”. Innan en sådan plan kan tas fram krävs att respektive förvaltning först färdigställt sina planer, vilka förväntas vara klara hösten 2021.

Status hos förvaltningarna:

BUF: Inga fordon

KSF: Fossiloberoende redan 2021

MBF: Är i princip klara med utfasningsplan

SOF: Arbetar med att uppdatera utfasningsplan från 2020 som aldrig blev antagen

KUF: Arbetar med att ta fram utfasningsplan. Har bara två fordon

GAF: Har minskat antalet bilar under året men saknar utfasningsplan för resterande fordon.

Den samlade bedömningen är att arbetet ska vara klart och kan redovisas som bilaga i KS VB 2021.

- *Mål 10. Vid nybyggnation och större ombyggnationer av kommunala lokaler ska ett etablerat miljöcertifieringssystem utifrån ett livscykelperspektiv användas*

Arbetar efter 4-stegsprincipen:

1. Tänk om - behöver vi bygga alls?
2. Optimerabefintliga lokaler
3. Bygg om
4. Bygg nytt

Denna gäller både för arbetet med LCC (Livscykelkostnad) och LCA (Livscykelanalys). Därtill arbetar man också efter EU:s avfallstrappa (Minimera-Återanvända-Återvinna-Energiutvinna-Deponera).

Inom LCA ser man till alla steg i byggandet, från utvinning av resurs till avfallshantering. Här har man identifierat att analys av klimatpåverkan behöver förskjutas från driftskedet till att ta hela byggprocessen i hänseende. Viktigt där är att man som beställare ser till att byggare analyserar och tydliggör byggprocessens klimatbelastning så att klimatpåverkan kan minskas. Här följer man ett projekt som IVL initierat.

Från fastighetsbolagets sida kan man analysera miljöbelastning och energianvändning i driftskedet (främst uppvärmning genom fossilfri fjärrvärme), samt i övriga led, exempelvis produktionen av material som används vid ombyggnation och nybyggnation, transporterna och hur avfall tas om hand.

- *Mål 39. Livscykelperspektiv vid nybyggnation och ombyggnation*

Byggherrar uppmuntras att arbeta medvetet i sina projekt genom en checklista. Man upprättar masshanteringsplaner där det är möjligt. Detta görs gemensamt med Länsstyrelsen. Vidare tittar man på vilka delar av den Tekniska handboken som går att tillämpa vid byggnation av allmän plats (t ex gatumark och parker).

En aktivitet i KSF AP 2021 är att ”implementera cirkulära moment i 5% av kommunens upphandlingar”. Under 2021 skapades förutsättningar för cirkulär ekonomi i upphandlingar. I början av 2022 kommer den typen av upphandlingar tillämpas. Kommunen deltar i projektet Re:Source, ett strategiskt innovationsprogram som fokuserar på att utveckla cirkulära och resurseffektiva materialflöden. För kommunens räkning är det upphandling av arbetskläder som varit del av projektet. Under hösten 2021 gjordes en inventering för att utröna vilka övriga upphandlingar som är lämpligast för implementering av cirkulära element. Entrémattor är en sådan varukategori. På livsmedelssidan har man redan

idag övergått till återbrukbara pack-backar (SRS-backar) i hög utsträckning. Indikatorn är ”upphandlingar där moment av cirkulär ekonomi applicerats (%)”. Då den är ny finns inget resultat att presentera.

Andra upphandlingar som varit uppe för diskussion är t ex personlarm, stängslingsprodukter, och eventservice.

Miljöanpassat byggande

Kommunen kan egentligen inte ställa andra krav än vad som följer av 4 kap 12 och 16 §§ PBL vid planläggning, i andra ärenden enligt PBL eller i samband med genomförande av detaljplaner. Annat gäller där kommunen är byggherre och fastighetsägare. Syftet med den begränsningen är att tekniska egenskapskrav ska vara förutsägbara och enhetliga över hela landet för att hindra merkostnader.

Riktlinjerna för markanvisning- och exploateringsavtal gör gällande att kommunen ska arbeta aktivt med hållbarhetsfrågor och att man i avtalen tagit med ekologisk hållbarhet för att synliggöra miljöpåverkan från projekten, samt att uppmuntra byggherren och fastighetsägaren till hållbart byggande och förvaltande.

Sedan 2019 finns flera arbetsdokument på plats:

- Checklista för exploateringsprojekt
Innehåller kontrollpunkter för miljömål och kan anpassas beroende på projektets storlek. Det gör arbetssättet mer enhetligt och underlättar uppföljning.
- Informationsdokument till exploatörer
Förklarar checklistan och motiverar varför
- Intern rutinbeskrivning för MEX och PLAN men gemensamma utgångspunkter

I praktiken kan kommunen som sagt bara ställa krav på redovisning vad avser byggnadens tekniska egenskaper, där BBR reglerar standardkrav för byggnation.

Som komplement ber kommunen om redogörelse för hur exploatören arbetar med frågan. MEX lyfter frågan med exploatören i samband med tecknande av intentionsavtal (projektuppstart). Exploatören fyller i checklistan Miljöanpassat byggande som läggs som bilaga i genomförandeavtalet (beslutas vid antagen detaljplan).

Exempel på frågor i checklistan.

Beskriv övergripande val så att miljöbelastningen minimeras

Hur planerar ni hållbara logistiklösningar under byggskedet?

Hur planerar ni för minimering av el-och värmeförbrukning i byggnaderna?

Hur arbetar ni med spridning av information gällande miljöarbetet inom projektet respektive till framtida brukare?

Kommunen strävar efter god dialog med exploatörerna och uppmuntrar till hållbara val. Många större exploatörer har högt ställde krav själva för att de ser det som en konkurrensfördel att vara duktiga på miljöfrågor. Kommunens sätt att arbeta med dialog och checklista uppskattas i de allra flesta fall av exploatören.

- *Mål 41–43 Dagvattenfrågor*

Dagvattenstrategins checklista har uppdaterats under året. En revidering av strategin påbörjas under 2022. Utredning för att få fram en åtgärdsnivå för dagvatten del 1 genomfördes under 2021, del 2 planeras till 2022.

Vidare reviderades klimat-och sårbarhetsanalys under 2021 som tar upp frågor om skyfall, översvämningar, ras- och skredrisk samt värmekartläggning. Hösten 2020 togs en extremväderanalys fram.

I den reviderade översiktsplanen finns förnyade mål kopplade till minskad belastning och föroreningsminskningar.

För flera program och detaljplaner i specifika områden (Kungens Kurva, Flemingsbergsdalen, Glömstadalen och Storängen) finns skyfallskarteringar och fördjupade dagvattenutredningar.

I varje detaljplan finns kravställning utifrån icke-försämringsprincip och att uppnå miljökvalitetsnormer. Dessa utgår från dagvattenstrategins principer.

Ambitionsnivån är hög och ibland går man längre än vad strategin anger.

Ekosystemtjänster får extra stort fokus. Positivt exempel finns i Storängen där fosforbelastningen förbättrats med 20kg per år.

Frågor från nämnden

F. *Du nämnde tekniska handboken, förändras den efter vad som är möjligt (ny teknik etc)?*

S. Om vi behöver förändra något i tekniska handboken gör vi det, vi gör det tillsammans med driften just för att få helheten.

F. *Teknisk handbok hur används den kopplat till LCC/LCA?*

S. Exempel belysningsstolpe. Vilka belysningsstolpar är bäst? Vi tittar på det tillsammans med driften. Tittar på hållbarhet, material, livslängd osv.

F. *Processen vid byggande, när vi får dem på remiss, lusläser våra (KLN:s) svar och upplever att de är bra, upplever att våra svar inte tas om hand.*

S. Love tar med sig frågan. Om det är brister i processen bör administrationen vid KSF hantera det hos oss på sektionen.

F. *Cirkulär upphandling, varför just 5%?*

S. Ambitionen är att vi ska öka andelen återbruk. Text arbetskläder, att textilier ska återbrukas.

F. *Vad är kärnan i cirkulär upphandling?*

S. Att produkter inte ska kastas bort utan ska återanvändas och återbrukas. Text arbetskläder, då ska kläderna text bestå av återanvända textilier.

F. *Hur säkerställer vi att lierar oss med de som är bäst på hållbarhet? Väljer vi rätt aktörer?*

S. Planbeskedsprocessen – också lagreglerat. Om de vill bygga på egen mark, vi råar inte på vem som bygger. Om vi gör markanvisning, just nu den stora med Fabège, de är väldigt ambitiösa.

Reflektioner från miljöstrategier på Natur-och klimatavdelningen

En stor del av kommunens klimatpåverkan som KSF har rådighet över rör transporter. Natur- och klimatavdelningen ser mycket positivt på att arbetet med att göra fordonsflottan fossiloberoende går enligt plan, till och med före tidsplanen. Som det ser ut i dagsläget kommer målet om en fossiloberoende fordonsflotta 2025 uppnås. Något som inte togs upp i presentationen men som skulle vara intressant att få svar på är vilka typer av fordon som inte ingår i planen. Är det exempelvis arbetsfordon såsom traktorer m.m.?

Samordnad varudistribution är en nyckelåtgärd för att få ner utsläppen från kommunens egna transporter och det är mycket glädjande att se att detta initiativ verkligen ger resultat. Även att man trots goda resultat fortsätter utveckla konceptet med skarpare mätmetoder (GPS).

Vad gäller utsläppen från invånarnas transporter, där vi vet att andelen resor som sker med bil inom kommunen ökat senaste åren, hade det varit intressant att höra på vilket sätt man ser effekt av de åtgärder man vidtar, text Mobility management-åtgärder och utbyggnad av cykelvägnätet. Så även om man identifierat behov av

extra/ andra typer av åtgärder för att vända trenden, och vilka dessa i sådana fall är.

Natur-och klimatavdelningen ser positivt på att man utvecklar arbetet med att ställa krav och uppföljning vid inköp kopplat till fordon och drivmedel. Här kan kommunen minska indirekta utsläpp, exempelvis genom att ställa krav på att transporter och arbetsmaskiner i projekt blir fossilfria/ mindre utsläppstäta.

Det finns stor potential för Huddinge kommun att minska växthusgasutsläpp i byggskedet, t ex genom att ställa krav på/uppmuntra till användandet av klimatsmarta material, exempelvis trä. Genom att använda klimatberäkningar ur ett livscykelperspektiv kan medvetenheten öka om olika byggsätts miljöpåverkan och utsläpp. Kommunen har inte möjlighet att ställa krav som går längre än BBR när man inte själv är byggherre. Det är därför positivt att man ändå försöker hitta de vägar som går, med dialog och samverkan med entreprenören för att säkerställa att hållbarhetsaspekten finns med hela vägen på ett bra sätt.

Masshantering är en annan fråga med stor potential dels för minskade utsläpp i form av effektivare transport i samband med större byggprojekt, men också effektivare resurshantering och återbruk. Natur- och klimatavdelningen skulle gärna se en fördjupad dialog om hur man jobbar med det idag och hur planerna ser ut framöver.

Vad gäller miljöanpassat byggande arbetar många kommuner idag med att ta fram strategier för att bygga mer i trä (eller andra klimatsmarta byggnadsmaterial). Även här skulle miljöstrategerna välkomna en dialog om hur en sådan skulle kunna se ut i Huddinge.